Terminologizarea lexicului comun

Nicoleta BAGHICI*

> "Terminology is an interdisciplinary field of enquiry whose prime object of study are the specialised words occurring in natural languages which belong to specific domains of usage." (Cabré 1998: 5)

Key-words: *terminologization, legal term, process, common vocabulary, specialized vocabulary, legal language*

Terminologia este definită ca fiind „acel câmp al investigaţiei ştiinţifice interdisciplinare al cărui obiect de studiu sunt cuvintele specializate ce apar într-o limbă naturală şi care aparţin unui domeniu specific al uzajului". Ea constituie una dintre ramurile importante ale lingvisticii. Ca disciplină complexă, cu un câmp vast de activitate, dar care necesită o continuă adaptare, terminologia se caracterizează prin interdisciplinaritate, având tangenţe cu diverse discipline şi ştiinţe, inclusiv cu dreptul.

Interdisciplinaritatea terminologiei din domeniul dreptului se explică şi prin prezenţa în limbajul respectiv a termenilor din alte domenii, cum ar fi cel bancar, financiar, comercial, contabilicesc, de marketing, al planificării etc.

În cazul terminologizării în domeniul juridic a unor cuvinte aparţinând la origine limbii comune, evoluţia sensurilor ar avea loc după următorul traseu: terminologia juridică preia, la nivelul discursului specializat, cuvinte din limba curentă, cărora le extinde sensul prin metaforă (cuvinte din limba comună dobândesc aşadar accepţii ştiinţifice) (Капанадзе 1968: 150-154). În cazul terminologiei juridice engleze, când modalitatea de îmbogăţire a ei este calcul semantic, când termenii sunt traduşi printr-un cuvânt al lexicului general căruia i se atribuie, după modelul limbii-donator, sensul specializat juridic, are loc o refacere a traseului metaforic - sensul nou, strict ştiinţific, dobândit de cuvinte mai vechi în limbă în urma unor transferuri semantice, suferă o despecializare în diferite grade, de la aproximaţie până la adăugarea de conotaţii.

De cele mai multe ori există posibilitatea deducerii unor mecanisme şi „strategii" ale modificării semantice în momentul în care, în cazul unităţilor

* Universitatea „Alecu Russo", Bălți, Republica Moldova.

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)

analizate, la nivelul textelor sunt detectate schimbări ale preferințelor contextuale. Reținem aici afirmația făcută de V. Nyckees (2000: 31-58) conform căreia *a detecta o modificare de sens înseamnă a detecta în texte o modificare a regulilor de uzaj*. De pildă, un mecanism des întâlnit este extinderea uzului, prin analogie, pe rețeaua de sensuri a cuvântului polisemantic din contextul imediat:

> Ex.: *ACCESS* (v)
> 1. to gain access to (something)
> 2. to be able to use, enter, or get near (something)[1] (Economy, Finance, Broadcasting)
> 3. to open or load (a computer file, an Internet site, etc.)[2] (Informatics, Computer Science)
> 4. to make contact with or gain access to (television programming, time)[3]
> 5. **1.** In general, a means of approaching something. **2.** In health care, the opportunity or right to receive health care. **3.** In dialysis, the point on the body where a needle or catheter is inserted to gain entry to the bloodstream (Medicine)[4]
> 6. **1**. In real estate the right and ability to get to the property. **2**. when a husband has the opportunity to make love to his wife, it is said he has access. This rather vulgar use of "access" has been important because if a husband "had access" to his wife during the time when she became pregnant, it is presumed he is the father. Modern use of blood tests and DNA studies may show the father to be someone other than the husband whether the husband "had access" or not. (Law)[5]; also – approach means power or opportunity of approaching. Sometimes importing the occurence of sexual intercourse; otherwise as importing opportunity of communication for that purpose as between husband and wife. In real property law, the term *access* denotes the right vested in the owner highway to go and return from his own land to the highway without obstruction[6].

La nivel sintagmatic se remarcă o interpretare superficială a sensului juridic, la nivelul vorbitorului obișnuit, fie devieri semantice, termenul apărând în contextul unor unități ale lexicului general sau în contextul altor termeni despecializați din alte domenii, termeni care au migrat de asemenea spre lexicul comun (Rondeau 1980).

În momentul migrării termenilor în limba comună se poate remarca o interpretare superficială a sensului juridic, o aproximare a sensului juridic ca urmare a apariției lor în texte adresate publicului larg.

[1] http://www.learnersdictionary.com/definition/access.
[2] http://www.thefreedictionary.com/access.
[3] http://www.thefreedictionary.com/access.
[4] http://www.medterms.com/script/main/art.asp?articlekey=33466.
[5] http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=2299.
[6] http://blacks.worldfreemansociety.org/1/A/a-0013.jpg.

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)

Utilizaţi în comunicarea reală, termenii ajung în vecinătăţi lingvistice mai libere (Lerat 1995), suferind o lărgire de sens, cu menţiunea că, totuşi, „*la référence à un concept par des non-spécialistes renvoie encore, à ce stade, à son sens terminologique particulier*" (Meyer, Mackintosh 2000): ex. **a.** "Better legal ACCESS can lead to stability in the Middle East…", **b.** "…the Middle East must give citizens better ACCESS to legal system to prevent instability…", **c.** "The World Health Organization says lack of ACCESS to safe blood is responsible for…", **d.** "Urgent ACCESS to safe supplies of blood for transfusion…", **e.** "Migrant Workers' ACCESS to Justice at Home: Nepal…", **f.** "…found that most migrants are unable to ACCESS compensation or other forms of justice...", **g.** "…in Open Society Foundations' Migrant Workers' ACCESS to Justice Series"[7]. Am considerat reprezentative pentru analiză textele cu grad redus de specializare sau nespecializate (în domeniul juridic), aşadar am selectat corpusul făcând apel la cele mai cunoscute publicaţii actuale, din diverse segmente de presă, dar evitând publicaţiile cu profil juridic. Am cercetat electronic: Voice of America, The National, Migrant Rights etc., combinând analiza paradigmatică cu cea sintagmatică, comparând sensurile dezvoltate de termeni în noile contexte de limbă comună cu definiţiile consemnate de dicţionarele generale.

În urma cercetării corpusului se remarcă o serie de caracteristici ale termenilor juridici care migrează spre limba comună, ceea ce face posibilă desfăşurarea analizei pe următoarele coordonate:

- *termeni exclusiv juridici*, adică termeni al căror domeniu de origine este dreptul şi care nu se regăsesc şi în structura conceptuală a altor domenii de specialitate. Ex.: ARREST, ASSAULT, CONFISCATE, COURT, PENALTY, DELINQUENCY, INFANT, VERDICT, EMBEZZLE, EVIDENCE, TESTIMONY, PLEA etc.
- *termeni interdisciplinari*, aşadar termeni care se regăsesc în structura conceptuală a mai multor domenii şi a căror imagine în limba comună trebuie dezambiguizată, contextul oferind de cele mai multe ori indicii asupra domeniului de proveniență. Indiciile constau în alți termeni despecializați aparținând domeniului. Când aceste indicii nu sunt prezente sau sunt inutilizabile (trimițând, în acelaşi timp, spre mai multe domenii), un factor important este gradul de sensibilizare a societății față de respectivul domeniu. Ex.: ACCESS, BODY, OPERATION, BENCH, BATTERY, CASE, HEARING, IMMUNITY, WILL etc.

Lexicul este conceput să reflecte realitatea şi să denumească obiecte, proprietăţi şi evenimente. Scopul principal al limbajului este acela de a denumi.

[7] Voice of America - http://www.voanews.com/content/access-to-safe-blood-can-reduce-maternal-deaths/1933832.html.
The National - http://www.thenational.ae/world/middle-east/better-legal-access-can-lead-to-stability-in-the-middle-east-says-jordanx2019s-prince-el-hassan.
Migrant Rights - http://www.migrant-rights.org/2014/06/migrant-workers-access-to-justice-at-home-nepal/.

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)

Lexicul în sine este un sistem complex, o parte din sistemul limbajului comun. Unul dintre rezervoarele sale sunt termenii ştiinţifici.

În ştiinţă predomină tendinţa de unificare a sistemei termenilor, în acelaşi sector de activitate. Există o creştere a internaţionalismelor. Prin urmare, între conceptele ştiinţifice în diferite limbi se formează o corespondenţă sigură, necesară pentru punerea în aplicare a interacţiunii internaţionale.

Stocul lingvistic este continuu actualizat cu noi sensuri. Orice fenomen nou, descoperire ştiinţifică sau invenţie devine nume propriu. În acest caz, există cuvinte noi sau vechi ce dobândesc un înţeles diferit. Apariţia unei noi terminologii implică naşterea şi dezvoltarea oricărei tinere ştiinţe.

Ca orice alte cuvinte, termenii se supun unor norme lingvistice fie de formare a cuvintelor, fie gramaticale . Ele sunt create prin terminologizarea cuvintelor din lexicul comun, prin împrumuturile directe din alte limbi sau calchierea dintr-o limbă străină.

Formarea semantică a termenului nu modifică forma cuvântului, dar îi ajustează valoarea sau funcţia. Aceasta implică legături semantice între evenimente similare, fapte sau fenomene. O astfel de bază asociativă există şi la metafora literară, şi la metonimie. De exemplu: *Society is a body* - the head of society (intelligensia/ruling group)/ head of state/ the body (society) politic/ cancer (social distruction from inside that spreads slowly and invisibly infection spread of dangerous ideas or beliefs) on society, backbone of society, bowels of society, or: *Giving possessions* is Giving held objects. Ex.: Her aunt's will dropped unexpected assets in her lap, *Obligations are possessions* – ex.: Obligations are carried in the hands or Obligations are burdens[8].

Termenii şi cuvintele din lexicul comun sunt capabile să se transforme sau să migreze. Termenii întrebuinţaţi pe o scară mai largă pot fi introduşi treptat în viaţa de zi cu zi, devenind elemente de limbaj comun. Odată răspândiţi, ei nu mai sunt percepuţi ca termeni, infiltrându-se în vocabularul general.

Există cazuri frecvente de polisemie a termenului şi de utilizare a sa în diferite domenii ale ştiinţei, cu sens diferit. Astfel de cazuri apar în situaţia termenilor împrumutaţi din alt sistem, ambiguitatea eliminându-se prin adăugarea la termen a unui element concret; de ex.: OPERAŢIE (OPERATION) – schimb valutar (DEPOSIT OPERATION), operaţiune a depozitului (DEPOSIT OPERATION), operaţie de emisie (EMISSION OPERATION), operaţiuni cu numerar (CASH OPERATION)[9]. Alt exemplu ar fi unul juridic:

> *Bench* - The seat occupied by judges in courts.
> *Bench conference* - A meeting either on or off the record at the judge's bench between the judge, counsel, and sometimes the defendant, out of the hearing of the jury.
> *Bench trial* - Trial without a jury in which a judge decides the facts.
> *Bench warrant* - An order issued by a judge for the arrest of a person.

[8] http://araw.mede.uic.edu/~alansz/metaphor/METAPHORLIST.pdf.
[9] http://www.merriam-webster.com/dictionary/operation.

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)

Sau unul comun: a long seat for two or more persons; a thwart in a boat; a seat on which the members of an athletic team await a turn or opportunity to play (sport); a long worktable (chimie); a table forming part of a machine, etc.

Migrarea conceptelor între domenii poate fi studiată statistic: frecvenţa ridicată a unui termen într-un anumit limbaj arată că termenul este specific acelui domeniu, pe când frecvenţa scăzută indică *împrumutarea* termenului. Alice Toma (2005: 33-40) operează cu termenii *ştiinţă-donator* sau *ştiinţă-gazdă*, reprezentând punctul de plecare faţă de o *ştiinţă-receptor*, care preia termenii interdisciplinari.

Cercetătorul rus Vladimir Leicik consideră că în situaţiile în care un domeniu recurge la împrumuturi de termeni din alt domeniu, are loc fenomenul numit ***terminologizare secundară***, întrucât semele esenţiale se păstrează: unitatea terminologică nu se determinologizează, ci se specializează în noul domeniu pentru a exprima un alt conţinut conceptual. Autorul îşi ilustrează afirmaţia prin următorii termeni: *vânt*, preluat din **meteorologie**, migrează în **astrofizică**, construind unitatea terminologică complexă *vânt solar*; *memorie*, din **psihologie**, este preluat de sistemul terminologic al **informaticii**, menţinând caracteristica (semul) „memorare”. În acest mod, susţine V. Leicik, *punctul de plecare* al termenilor formaţi prin derivare semantică, utilizaţi în alte domenii decât cele primare, este reprezentat cel mai frecvent de ***termeni***, nu de ***cuvinte*** din limba comună. Fenomenul se explică prin faptul că structura semantică a termenului este mai „sobră”: termenii, în mod obişnuit, tind spre monosemantism, sunt mai motivaţi decât cuvintele din limba comună, conţin seme mai adecvate pentru aplicare în alte sisteme terminologice (Лейчик 2012).

Utilizarea unui termen în mai multe terminologii este o tendinţă evidentă a ştiinţelor actuale. În societatea modernă, interdisciplinaritatea joacă un rol esenţial în formarea unor noi domenii de studiu, devenind astfel caracteristica principală a terminologiilor nou-formate sau în curs de formare. În consecinţă, se impune concluzia: observaţia anterioară conform căreia în secolul al XIX-lea *fiecare domeniu se dezvoltă în ritmul său*, oarecum independent de alte domenii, nu se mai confirmă în secolul XX şi cu atât mai puţin în actualitate, întrucât domeniile de cunoaştere interferează tot mai mult, iar în urma interdependenţelor interferează şi limbajele specializate ale domeniilor implicate în acest proces.

În urma analizei corpusului se remarcă următoarele:

Din punctul de vedere al analizei paradigmatice, există situații când o anumită unitate lexicală, care este atestată în texte cu un sens informatic, este înregistrată de dicționare, dar cu sensuri generale, mai vechi în limbă şi/sau cu sensuri specializate, dar aparținând altor domenii decât cel juridic. Frecvența utilizării sensului denotativ juridic şi dezvoltarea unor sensuri conotative, de asemenea frecvente, pornind de la acest nucleu de sens, ca urmare a contactului cu limba comună, necesită însă revenirea la definițiile de dicționar şi corelarea acestora cu realitatea textelor.

Termenii juridici, frecvent utilizați în presă, pierd caracterul monoreferențial și monosemantic, participând la un proces de lexicalizare prin dezvoltarea de sensuri

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)

conotative în relația cu limba comună sau cu alte terminologii. Rezultatul este cu atât mai interesant cu cât acești termeni juridici, deși frecvent atestați în mass-media, nu sunt înregistrați în principalele dicționare generale.

Cauza generală a producerii acestor modificări de sens este una extralingvistică, *juridicizarea*, fenomen care a cuprins într-un ritm alert toate domeniile, aşa că ne putem aştepta ca mulți termeni juridici să fie transferați nu numai în limba obişnuită, ci şi altor terminologii (prin intermediul limbii comune sau nu).

Bibliografie

Cabré 1998/1999: M. Cabré, *Do we need an autonomous theory of terms?*, în *Terminology*, vol. 5 (1), 2, 5-19.

Капанадзе 1968: Л.А. Капанадзе, *Особенности номинации в области научно-технической терминологии. Функционирование терминов науки и техники в общелитературном языке XX века. В: Русский язык и советское общество: Социолого-лингвистическое исследование*, Под ред. М.В. Панова, Москва, Наука, 150-154.

Лейчик 2012: В.М. Лейчик, *Терминоведение: предмет, методы, структура*, Москва, Editorial URSS (изд. 5).

Lerat 1995: Pierre Lerat, *Les langues spécialisées*, Presses Universitaires de France, Paris.

Лотте 1982: Д.С. Лотте, *Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминоэлементов*, Москва, Наука.

Meyer, Mackintosh 2000: Ingrid Meyer, Kristen Mackintosh, *L'étirement du sens terminologique, aperçu du phénomène de la detérminologisation*, în H. Béjoint şi Ph. Thoiron (eds.), *Le Sens en terminologie*, 198-217.

Nyckees 2000: Vincent Nyckees, *Changement de sens et déterminisme socio-culturel*, în *Théories contemporaines du changement sémantique*, Leuven, Peeters Publishers, 31-58.

Rondeau 1980: G. Rondeau, *Introduction à la terminologie*, Montréal, Centre Educatif et Culturel.

Toma 2005: A. Toma, *Perspective lingvistice în caracterizarea ştiinţelor „tari" şi a ştiinţelor „slabe"*, în *Analele Universităţii din Bucureşti. Limba şi literatura română*, Anul LIV, 33-40.

Voice of America - http://www.voanews.com/content/access-to-safe-blood-can-reduce-maternal-deaths/1933832.html.

The National - http://www.thenational.ae/world/middle-east/better-legal-access-can-lead-to-stability-in-the-middle-east-says-jordanx2019s-prince-el-hassan.

Migrant Rights - http://www.migrant-rights.org/2014/06/migrant-workers-access-to-justice-at-home-nepal.

The Common Lexis in Terminologies

The use of language is crucial to any legal system – not only in the same way that it is crucial to politics in general, but in the special respect that lawmakers typically use language to make the law, and courts typically use language to state their grounds of decision. This article deals with the correlation between commonly used words and terms. The greatest

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)

attention is paid to the main ways of transition of commonly used vocabulary to the structure of treasury system of terms. Within the common lexicon of terms there is a constant exchange of words of general use which alter its basic lexical meaning, and the terms are often part of the common units. These two processes are continuous and interconnected, which helps to maintain balance in the language. Questions about terminologization are investigated by many linguists, but these problems will continue to remain relevant and require further study.

BDD-A8041 © 2014 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:53:27 UTC)